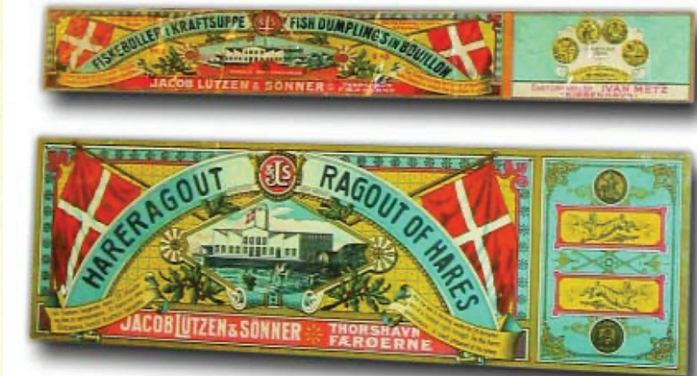

**Komandi partur
í komandi parti
verður greitt frá
bygdarsøgu, sum
kemur úr í næstum.**

Kolalossing við trillubørum

So framkomnar vóru etikettirnar á dósamatinum fyri 100 árum síðan

Valdemar fann danska konu í Nólsoy

Sethúsini hjá Valdemar í Sigmundargøtu vórðu bygd í 1927. Valdemar giftist við donsku Ellen Neuhausen, sum hann hitti í Nólsoy, tá ið hann var ørindini við útgerð til vitan har. Hon var kend sum ein serlig kvinna, sum m.a. var virkin í KFUK.

Seldi eisini torv

Eina tíð keypti Valdemar eisini torv úr Rituvík at selja havnarfólki. Í 1920-unum varð koyrt runt í býnum við hestavogni við vøru. Tá byrjaði bilar at koma, og so við og við keypti Valdemar teir kendu gulu lastbilarnar, sum høvdu nr. 16 og 32.

Ísvirkið

Undir øllum krígunum var ísvirkið í Østrøm, og tað var tað einasta, sum var í Havn tá. Teir lótu ís til ísfiskabátarnar. Tað bleiv arbeitt alt samdøgrið. Hetta var eitt sjálvstøðugt felag – Ís og konserves. Fiskacentralurin kom síðst í 1940-unum. Tá varð givist við at framleiða ís.

Frystigoymslurnar á fabrikkini vóru nógv nýttar av havnarfólki at goyma kjøt og annað í og helt hetta fram til í 50-unum.

Tá komu eisini deksbátar við tvøsti frá hvalastøðini við Áir. Tað varð fryst á fabrikkini, helst til minkafóður.

Dampdrivin maskina

Tann fyrsta maskinan á

fabrikkini, ið var dampdrivin, var um 50 hestar. Hon dreiv kompressarar, valsir og kvørnir og annað mangt á fabrikkini. Maskinan bleiv skift út við motorin á gamla meiaribátinum Tróndi. Seinni fekst dieselmotorur.

Bretska hervaldið tekur bygningin

Bretska hervaldið helt til í parti av fabrikkini undir seinasta veraldarbardaga.

Har høvdu teir stóra goymslu av mati í blikkum og frystivørum. Eisini klæðir og militerskógvar. Nógv av teimum tómu blikkunum komu aftur, har tey vóru bankaðu fløt og koyrd í tunnur, og send aftur til Onglands, har tey blivu brædd og gjørd til kúlur og annað. Valdemar var annars bæði bretscur og seinni franskur konsul.

"Kul, koks og brænde"

Valdemar Lützen handlaði við byggitilfari og timbri. Timbrinum gavst hann við síðst í 1920-unum. Men byggitilfari, jarni, sementi, múrsteinum og øðrum helt hann fram við, og eisini kolinum, koksinum og brenninum. Í 1959 fór fyrirtøkan tó aftur at selja timbur.

Bryggjubakki

Í Vágsbotni móti Bryggjubakka stóðu neyst og lág trægoymsluhús hjá Vágsbotns-

Gomul mynd av Rættará. Her sæst Gamla Hospital og kirkjan hjá Bauer

handlinum. Í fyrru helvt av 1920-unum vóru hesi hús tikin niður, og betongbygningar stoyptir. Valdemar Lützen átti tann norðasta av teimum. Hann hevði verið í Bergen, og hann mælti til, at bygningarnir fingi sama snið, sum Hansabygningarnir á Tyskerbryggen í Bergen. Skrivstovan hjá Valdemar Lützen var øll árin úti í Fabrikkini í Rættará, men tá ið bygningurin á Bryggjubakka var liðugur í 1923-24, var flutt higgar. Men so flutti hann útaftur í mars 1940 í nýggja skrivstovubygningin, ið bygdur bleiv sunnanfyri Fabrikkina og yvir Rættará. Konsul Mason hevði eisini skrivstovu í Rættará undir krígunum. Har komu tí nógvar skipsmanningar at stempla passini hjá konsul Mason.

Heinesens handil var keyptur í 1952-53. Her var handil við køksbúnyttum og seinni amboðum.

Valdemar Lützen var eitt gott arbeiðspláss. Fleiri arbeiddu har heilt upp til 50-60 ár. Hetta er í dag Miðlahúsið.

Eisini olja

Tað var í 1930-unum, at Valdemar Lützen yvirtók DDP-oljuagenturið. Men tá ið kríggið brast á, var eingin leverandørur úr Danmark. Tá sendi Valdemar eitt telegramm yvir til Rockefeller í New York. Hann svaraði aftur og spurdi hvør handlaði við olju. Hann fekk at vita, at tað var Shell og DDP. Ja, um vit kundu vera samdir, var einki í vegin. Eingin trygging var, so Valdemar Lützen tók ábyrgdina bæði fyri Shell og DDP. Ein oljubátur Tuxhavn sigldi undir øllum krígunum úr Onglandi við petroleum, bensini og olju til bæði Shell og DDP.

"Oljuævintýrið" endaði í 1949, tá Esso sjálvt, seinni Statoil, yvirtók oljuna.

Eisini bakarí, bomm og rabarbur

Eina tíð var bakarí í fabrikkini. Andrias í Horni, sum hevði lært til bakara hjá Restorff á Áarvegnum, bakaði har eina tíð, áðrenn hann sjálvur bygd sethús og bakarí í Bø, núverandi Bøgøtu. Eisini Knud Lambaa hevði heilsølu og agentur í norðasta partinum oman móti Vestaruvág.

Jens Simonsen, vanliga nevndur Gøtu Jens, fór saman við Knút Lützen, beiggja Valdemar, í holt við at gera bomm á fabrikkini. Hetta man hava verið umleið 1920. Knút fekk helvtina av fabrikkini í sín part, meðan Valdemar fekk hina helvtina eftir pápan Jacob Lützen.

Eina tíð aftaná kríggið gjørdur teir rabarbusúltutoy á fabrikkini; har stóðu nógv konufólk og skóru. Ein stórir pottur var og sukur varð nógv brúkt. Hettar arbeiði vardi í nógkur ár.

Valdemar var eisini formaður í býráðnum í Havn frá 1925-1928.

Mogens Lützen tekur við

Tað kom at gerast sonurin Mogens, sum kom at dríva fyrirtøkuna víðari aftaná Valdemar, tá hann doyði í 1957, 79 ára gamal.

Hann fekk útbúgving í Danmark og starvaðist har, inntil hann fyrst í 30-unum fekk boð um at koma heim aftur. Tá vóru tíðirnar ringar í Føroyum, so hetta hevur kravt sín mann.

Tá fóru tey eisini undir sølu av olju, bensini og petroleum, sum varð selt til skip og húsarhald kring landið.

Tá heimsbardagin brast á, gjørdist Mogens saman við Robert Brockie enskur varakonsul. Teir vóru "vara" hjá pápanum Valdemar og Mason, sum vóru konslar. Mason var sendur higgar úr Bretlandi, og hann hevði skrivstovu

hjá Valdemar Lützen. Tað er óneyðugt at siga, at hetta hava verið týðningarmiklir sessir undir bretsku hersetingini, tá tað hava verið hópin av stórum og smærri málum, sum skuldu loysast.

Partar av flaggsøguni

Tað kann verða nevnt, at hesir fyra, sum røktu konslastarvið, vóru samdir um, at føroyska flaggið skuldi góðkennast, og sendu teir fjarrit til London við hesum boðum. Hetta hevur havt sína vekt og er eisini ein partur av okkara flaggsøgu.

Seinni gjørdist Mogens franskur konsul.

Mogens var eisini í eini 25 ár fram til 1980 nevndarlimur í Føroya Banka.

Mogens var í nógv ár virkin limur í Føroya Arbeiðsgevarafelag og Havnar Arbeiðsgevarafelag

Sagt verður eisini um hann sum stjóra fyri p/f Valdemar Lützen, at hann "hevur havt gott eyga fyri nær tíðin til útbýggingar var komin, og nær stundin var at ansa sær og tað væl."

Madam Andresen's hús og Jampan

Onnur hús í Lützen ættini er Madam Andreassen hús. Tey eru bygd 1852. Og eru elsta sethúsin úti í Rættará.

Christen Jensen Andreasen úr Rømmø, og konan Anna Margretha Kiebenck bygdu húsini.

Gróthúsið í Rættará er bygt av Jacob Andreas Arge (Jampan) føddur 1854, kendur grótladari í Havn. Hesi húsini frá 1883, eru tey fyrstu húsini, ið bygd eru úr føroyskum gróti. Hetta búið Jampan. Onnur hús hann hevur bygt er gróthúsið í Dr. Jacobsensgøtu, sum greitt varð frá í greinini um Konradsbrekku. Annars hevur hann staðið fyri mongum øðrum stórverkum.

Gamla Hospital

Niðast í Sigmundargøtu er gamla hospital, sum upprunaliga varð bygt í 1829

við tveimum sjúkrastovum, eina til hvør kynið

Upprunaliga var pláss fyri 12 sjúklingum, men í 1867 komu 2 stovur afturat umframt vaskihús. Tá kundi hospitalið hýsa 16-18 sjúklingum.

Gamla hospital fekk roynt seg í samband við sponksu sjúku 1920, sum vit áður hava greitt frá.

Tíbetur eru góðar kreftir, sum vilja varðveita hetta gamla hospitalið fyri eftirtíðina.